

Актуальна тема номера:

“МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВІДНОВЛЕННЯ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНИ”

*I. Аспекти деокупації та реінтеграції
тимчасово окупованих територій*

Едуард Плешко

кандидат юридичних наук,
провідний науковий співробітник
науково-дослідного центру
Збройних Сил України Інституту Військово-Морських Сил
Національного університету “Одеська морська академія”,
експерт Асоціації реінтеграції Криму
(Одеса, Україна)
rpo.odessa@i.ua

УДК 341.018

**ПРОБЛЕМАТИКА МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ УКРАЇНИ
ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ
В УМОВАХ МІЖДЕРЖАВНОГО КОНФЛІКТУ**

АНОТАЦІЯ. Стаття спрямована на визначення міжнародно-правового змісту ситуації чинності, застосування та оскарження українсько-російських міжнародних договорів в умовах міждержавного конфлікту, що триває. Приділено увагу питанням впливу конфлікту на участь України та Російської Федерації (РФ) у колективних договорах, як універсальних, так і регіональних, а також на аспекти чинності та застосування двосторонніх міждержавних, міжурядових і міжвідомчих угод. Висвітлено специфіку застосування колективних і двосторонніх українсько-російських договорів через обставини конфлікту. Досліджено універсальні норми міжнародного права, застосовні до питань чинності міждержавних договорів в умовах міждержавного збройного конфлікту. Охарактеризовано особливості застосування до українсько-російського конфлікту вимог міжнародного гуманітарного права.

Висвітлені у статті питання не мали широкого наукового дослідження до 2014 р. і розглядалися або у вимірі окремої галузі (зокрема стосовно правового співробітництва) чи предмета (договори про перебування в Україні Чорноморського Флоту), а також у вимірі правонаступництва України. Після початку російської агресії фундаментальні дослідження стану договірних відносин між Україною та РФ досліджувалися у фундаментальних працях видатного вітчизняного юриста-міжнародника О. Задорожного, але його трагічна передчасна загибель призупинила розвиток відповідного провідного напрямку вітчизняної правової доктрини.

Метою статті є встановлення, з урахуванням приписів універсального міжнародного права та відповідної колективної і двосторонньої договірної бази, специфіки чинності, застосування та оскарження українсько-російських міжнародних договорів в умовах російської агресії, що триває, та напрацювання відповідних рекомендацій для органів державної влади. При цьому питання впливу ситуації міждержавного конфлікту на застосування двосторонніх угод слід відрізнити від проблематики застосування таких угод на тимчасово окупованих територіях сторонами конфлікту та використання двосторонніх угод для отримання у межах конфлікту політико-правових переваг.

У висновках зазначається, що сучасне універсальне міжнародне право не має імперативно визначеного підходу до аспектів чинності міжнародних договорів в умовах міждержавного збройного конфлікту. Закріплені у Віденській конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. механізми припинення, призупинення, виходу з договору варто оцінювати з урахуванням застереження ст. 73 цієї конвенції, яка передбачає додаткову диспозитивність дій держави щодо власних договорів в умовах збройного конфлікту. Схвалені Комісією з міжнародного права Організації Об'єднаних Націй у 2011 р. Статті про наслідки збройних конфліктів для міжнародних договорів мають характер доктринального регулятора та становлять інтерес насамперед у міркуваннях щодо особливостей ситуацій агресії та самооборони, а також стосовно переліку предметів угод, що не підлягають припиненню в умовах конфлікту. Така ситуація залишає певний обсяг дискреційних дій України щодо констатації чинності або втрати чинності окремих категорій двосторонніх угод із РФ.

Практика України щодо припинення двосторонніх та колективних угод через російську агресію є сталою. При цьому процедури виходу України з двосторонніх договорів із РФ залишаються занадто бюрократизованими, а тому надмірно повільними. Наразі ситуація конфлікту у переважній більшості випадків розглядається Україною найімовірніше як фактор, який впливає на ситуацію застосування договору, аніж як підстава його припинення чи призупинення. Ситуація міждержавного конфлікту практично не вплинула на ситуацію дотримання і виконання Україною колективних та універсальних угод, за винятком угод Співдружності Незалежних Держав.

Ключові слова: агресія; двосторонній договір; збройний конфлікт; припинення; призупинення; самооборона.

Особливої актуальності в умовах міждержавного конфлікту, що триває, набула потреба доктринального визначення міжнародно-правового змісту ситуації чинності, застосування та оскарження українсько-російських міжнародних договорів. За таких умов необхідно приділити особливу увагу питанням впливу конфлікту на участь України та Російської Федерації (далі – РФ) у колективних договорах, як універсальних, так і регіональних, а також на аспекти чинності та застосування двосторонніх міждержавних, міжурядових і міжвідомчих угод. У цій ситуації потребує висвітлення специфіка застосування колективних і двосторонніх українсько-російських договорів через обставини конфлікту. Необхідно здійснити аналіз універсальних норм міжнародного права, застосовних

до питань чинності міждержавних договорів в умовах міждержавного збройного конфлікту, зокрема особливості застосування до українсько-російського конфлікту вимог міжнародного гуманітарного права.

Слід визнати, що висвітлені у статті питання не мали широкого наукового дослідження до 2014 р. і розглядалися або у вимірі окремої галузі (зокрема стосовно правового співробітництва) чи предмета (договори про перебування в Україні Чорноморського Флоту), а також у вимірі правонаступництва України. Після початку російської агресії фундаментальні дослідження стану договірних відносин між Україною та РФ досліджувалися у фундаментальних працях видатного вітчизняного юриста-міжнародника О. Задорожнього¹, але його трагічна передчасна загибель призупинила розвиток відповідного провідного напрямку вітчизняної правової доктрини. Загальні питання чинності міжнародних договорів, а також окремі аспекти їх застосування в умовах конфлікту водночас займають вагомe місце у наукових працях Т. Анцупової, Б. Бабіна, М. Баймуратова, С. Білоцького, М. Буроменського, В. Буткевича, О. Гриненко, О. Мережка, О. Копиленка, О. Плотнікова та ін.

Метою дослідження є встановлення, з урахуванням приписів універсального міжнародного права та відповідної колективної і двосторонньої договірної бази, специфіки чинності, застосування та оскарження українсько-російських міжнародних договорів в умовах російської агресії, що триває, та напрацювання відповідних рекомендацій для органів державної влади. При цьому питання впливу ситуації міждержавного конфлікту на застосування двосторонніх угод слід відрізнити від проблематики застосування таких угод на тимчасово окупованих територіях сторонами конфлікту та використання двосторонніх угод для отримання у межах міждержавного конфлікту відповідних політико-правових переваг над супротивником.

Варто констатувати, що сам собою принцип потреби дотримання міжнародних договорів, *pacta sunt servanda*, сформувався у процесі розвитку сучасного міжнародного права. У Статуті Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН)² він ретельно не розкривається, зокрема у вимірі міждержавних конфліктів, а самі міжнародні угоди згадуються в окремих положеннях. Так, відповідно до ч. 2 ст. 2 держави ООН мають виконувати взяті на себе за Статутом зобов'язання, але щоб 'забезпечити права та переваги, що випливають' із членства ООН. Натомість згідно з ч. 1 ст. 102 усі "договори" та "міжнародні угоди" членів ООН мали ними реєструватися у Секретаріаті ООН, а зі ст. 107 випливала можливість ухилення членів ООН від договірних зобов'язань за підсумками Другої світової

¹ О Zadorozhnii, *International Law in the Relations of Ukraine and the Russian Federation* (K.I.S. 2017) 628.

² Charter of the United Nations, 26 June 1945 <<https://www.un.org/en/charter-united-nations>> (accessed: 29.08.2020).

війни перед державами, які під час неї були ворогами кожної з держав, що підписали Статут ООН. Згідно з ч. 2 ст. 36 Статуту Міжнародного суду ООН³ держави можуть звертатися, за умов загальної або попередньої згоди, до цього суду за тлумаченням договорів (англ. “*interpretation of a treaty*”). Крім того, Міжнародний суд ООН відповідно до п. “а” ч. 1 ст. 38 Статуту застосовує для вирішення спорів ‘міжнародні конвенції, як загальні, так і спеціальні, що встановлюють правила прямо визнані державами спору’⁴.

Водночас у Декларації про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН⁵, затвердженій резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 2625 (XXV) від 24 жовтня 1970 р., норми Статуту ООН певною мірою узгоджуються із приписом *pacta sunt servanda*. У приписах Декларації йдеться про те, що кожна держава повинна сумлінно виконувати свої зобов’язання відповідно до міжнародних угод, які чинні згідно з загально-визнаними принципами та нормами міжнародного права. Водночас додається, що коли зобов’язання, які впливають із міжнародних угод, суперечать обов’язкам членів ООН за Статутом ООН, переважну силу мають зобов’язання за Статутом.

Питання сили міжнародних договорів за умов конфлікту порушувалися у ст. 73 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. (далі – Віденська конвенція 1969 р.)⁶, але доволі опосередковано. За цією нормою приписи Віденської конвенції 1969 р. не вирішують заздалегідь (“*prejudge*”) жодного з питань, які можуть виникнути щодо договору через спалах військових дій (“*outbreak of hostilities*”) між державами. Таке незвичне формулювання, безперечно, дає змогу державам не застосовувати приписи Віденської конвенції 1969 р. під час застосування та виконання договорів в умовах збройного конфлікту, але при цьому очевидно не виключає можливість застосування її механізмів, якщо держава вирішить це робити.

Ці приписи дещо контрастують із вимогами ст. 42, за якими чинність договору може оспорюватися виключно на підставі цієї Конвенції, а процедури припинення, призупинення, денонсації, виходу з договору повинні ґрунтуватися на самому договорі або на вимогах Віденської конвенції 1969 р. Водночас для оцінки ситуації дії договорів в умовах конфлікту вбачається важливою і ст. 45, відповідно до якої держава не має посилатися на підстави припинення, призупинення, денонсації, виходу з дого-

³ Statute of the International Court of Justice, 1945 <<https://www.icj-cij.org/en/statute>> (accessed: 29.08.2020).

⁴ Ibid.

⁵ Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations, adopted by the General Assembly Resolution 2625 (XXV) on 24 October 1970 <[https://www.undocs.org/A/RES/2625\(XXV\)](https://www.undocs.org/A/RES/2625(XXV))> (accessed: 29.08.2020).

⁶ Vienna Convention on the Law of Treaties. Vienna, 23 May 1969 <<https://treaties.un.org/doc/publication/units/volume%201155/volume-1155-i-18232-english.pdf>> (accessed: 29.08.2020).

вору (у зв'язку з конфліктом), якщо вона через власну поведінку погоджується із відповідним договором.

Крім того, обставини збройного конфлікту, безперечно, можуть оцінюватися відповідно до п. "b" ч. 3 ст. 60 Віденської конвенції 1969 р. як істотне порушення двосторонньої або колективної угоди як підстави для припинення або призупинення договору, а саме як порушення положення, що має істотне значення у реалізації об'єкта та завдань договору. При цьому згідно з п. 5 ст. 60 ці норми не застосовуються до приписів захисту людини, які містяться у договорах гуманітарного характеру. Це підкреслює просте й логічне правило – в умовах конфлікту сторони не можуть припинити між собою дію угод, які, власне, встановлюють обмеження щодо ведення бойових дій. Також в умовах військового конфлікту може виникати ситуація невідворотного зникнення або знищення об'єкта, необхідного для виконання договору, що дає право учаснику договору посилатися на неможливість його подальшого виконання (ст. 61 Віденської конвенції 1969 р.). Звісно, умови збройного конфлікту можуть становити й докорінну зміну обставин, передбачену ст. 62.

Вбачається, що за умов виникнення унаслідок збройного конфлікту обставин, передбачених у статтях 60–62 Віденської конвенції 1969 р., держава, яка вирішить застосувати саме ці норми, а не скористатися приписом ст. 73, зобов'язана дотримуватися і приписів статей 65–67 щодо процедури повідомлення про припинення, вихід або призупинення договору, порушення арбітражів або міжнародного судового процесу. Крім того, у цій ситуації будуть застосовні й норми статей 69 і 70 щодо наслідків, відповідно, нечинності або припинення дії договору⁷.

Слід зазначити, що під час підготовки Віденської конвенції 1969 р. під егідою ООН, зокрема у межах Комісії з міжнародного права ООН (далі – КМП) ще у 1963 р. було схвалене рішення не включати в цю угоду питання наслідків збройних конфліктів на дію міжнародних договорів, оскільки це порушувало принципову проблему застосовності самого Статуту ООН в умовах збройних дій за санкцією Ради Безпеки ООН. Тому дуже цікавим стало те, що КМП на 56-й сесії у 2004 р. ініціативно вирішила включити тему "Наслідки збройних конфліктів для міжнародних угод" у план своїх досліджень і призначити спеціальним доповідачем за нею професора Я. Броунлі⁸. На підставі чотирьох поданих ним до 2008 р. доповідей КМП схвалила меморандум і надалі діяла за цією темою у межах робочої групи, яку очолював професор Л. Кафліш. На основі схваленого у 2008 р. проєкту на 3117-му засіданні 4 серпня 2011 р. КМП схвалила резолюцію, якою затвердила проєкт Статей про наслідки збройних

⁷ Vienna Convention on the Law of Treaties. Vienna, 23 May 1969 (n 6) (accessed: 29.08.2020).

⁸ Summaries of the Work of the International Law Commission. Effects of Armed Conflicts on Treaties. (UN, 2015) <https://legal.un.org/ilc/summaries/1_10.shtml> (accessed: 29.08.2020).

конфліктів для міжнародних договорів (далі – Статті 2011 р.) і включила його до річного звіту КМП Генеральної Асамблеї ООН⁹.

Таким чином, Статті 2011 р. слід вважати насамперед доктринальним, рекомендаційним документом із зазначеного питання. Вони регламентують відносини в умовах збройних конфліктів як ситуацію, в якій відбувається застосування збройної сили між державами або тривале застосування збройної сили між владою та організованими збройними групами¹⁰. У Статтях 2011 р. вказується, що існування такого конфлікту саме собою не зупиняє та не призупиняє дію двосторонніх і багатосторонніх договорів як між сторонами конфлікту, так і між стороною конфлікту та третіми державами.

Статті 2011 р. не виключають застережень щодо порядку застосування під час конфлікту у самому договорі, а також вказують, що для визначення можливості припинення договору, виходу з нього або зупинення його дії у разі збройного конфлікту до уваги беруться всі відповідні фактори, включаючи, зокрема: характер договору (його предмет, об'єкт і мету, зміст, кількість сторін договору); характеристики збройного конфлікту (територіальне поширення, масштаби та інтенсивність, тривалість, а також, у разі неміжнародного збройного конфлікту, ступінь зовнішньої участі у ньому).

Відповідно до ст. 7 Статей 2011 р. і додатку до них є орієнтовний перелік договорів, предмет яких передбачає продовження їхньої дії, у повному обсязі або частково, під час збройного конфлікту. До цього списку входять такі договори: про право збройних конфліктів, зокрема з питань міжнародного гуманітарного права; із механізмів врегулювання міжнародних суперечок мирними засобами; про сухопутні та морські кордони, про постійні режими або статус територій чи пов'язані з цим постійні права, а також багатосторонні нормоустановчі договори та установчі акти міжнародних організацій; про міжнародне кримінальне правосуддя; про дружбу, торгівлю, мореплавання та права приватних осіб; про міжнародний захист прав людини; про дипломатичні та консульські зносини; щодо міжнародної охорони навколишнього середовища; що стосуються міжнародних водотоків або водоносних горизонтів, а також споруд і об'єктів, які до них належать.

Значна кількість приписів Статей 2011 р. (статті 8–13) фактично відображають наведені вище норми Віденської конвенції 1969 р., а у ст. 18 наведене спеціальне застереження, що вони не можуть заважати застосуванню приписів Віденської конвенції 1969 р. у випадках істотного пору-

⁹ L. Caflisch, 'Articles on the Effects of Armed Conflicts on Treaties. Introductory Note' (UN, 2011) <<https://legal.un.org/avl/ha/aeact/aeact.html>> (accessed: 29.08.2020).

¹⁰ Draft Articles on the Effects of Armed Conflicts on Treaties: adopted by the UN International Law Commission at its sixty-third session and submitted as a part of the Commission's report A/66/10 (UN, 2011) <https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/1_10_2011.pdf> (accessed: 29.08.2020).

шення або подальшої неможливості виконання договорів чи докорінної зміни обставин. Водночас важливими вбачаються норми статей 14–15 Статей 2011 р., за якими держава, яка здійснює своє невід’ємне право на самооборону відповідно до Статуту ООН, має право призупинити повністю або частково дію договору, у випадку якщо його дія несумісна зі здійсненням цього права. Та навпаки, держава, яка вчиняє агресію за змістом Статуту ООН і резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН, не може припинити через стан збройного конфлікту договір, не має права виходити з нього та не зупиняє його дію внаслідок збройного конфлікту, що є результатом акту агресії, якщо це дає перевагу такій державі¹¹.

Отже, варто констатувати, що РФ нині має доволі обмежену передбачену міжнародним правом можливість ініціювати вихід із угод з Україною з питань, які пов’язані з міждержавним конфліктом, через її роль нападника, агресора. Водночас РФ нехтує вказаними приписами, адже невідкладно після спроби анексії Криму спробувала припинити, без пояснення причин, Угоди між Україною і Російською Федерацією про статус та умови перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України¹², Угоди між Україною та Російською Федерацією з питань перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України¹³ та Угоду між Урядом України і Урядом Російської Федерації про взаємні розрахунки, пов’язані з поділом Чорноморського флоту та перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України¹⁴, про що було схвалено федеральний закон та здійснено “офіційне повідомлення”¹⁵.

Характерно, що Україна, припиняючи через російську агресію двосторонні договори з РФ, здійснювала це як із дотриманням процедур Віденської конвенції 1969 р., так і через доволі тривале проходження національних процедур. До прикладу, припиненню Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією¹⁶ передувало як тривале політичне обговорення, так і схвалення проміж-

¹¹ Report of the International Law Commission. Sixty-third session (26 April–3 June and 4 July–12 August 2011). (UN, 2011) <https://legal.un.org/ilc/documentation/english/reports/a_66_10.pdf> (accessed: 29.08.2020).

¹² Угода між Україною і Російською Федерацією про статус та умови перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України від 28 травня 1997 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_076#Text> (дата звернення: 29.08.2020).

¹³ Угода між Україною та Російською Федерацією з питань перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України від 21 квітня 2010 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_359#Text> (дата звернення: 29.08.2020).

¹⁴ Угоду між Урядом України і Урядом Російської Федерації про взаємні розрахунки, пов’язані з поділом Чорноморського флоту та перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України від 28 травня 1997 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_077#Text> (дата звернення: 29.08.2020).

¹⁵ О прекращении международных договоров Российской Федерации. Официальное сообщение МИД России от 24 апреля 2014 г. <<http://docs.cntd.ru/document/499092226>> (дата звернення: 29.08.2020).

¹⁶ Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією від 31 травня 1997 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_006#Text> (дата звернення: 29.08.2020).

них рішень Радою національної безпеки і оборони України та Президентом України.

У Законі України “Про припинення дії Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією” прямо зазначалося:

Зважаючи на збройну агресію Російської Федерації проти України, що становить істотне порушення Російською Федерацією Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією, учиненого 31 травня 1997 року в м. Києві та ратифікованого Верховною Радою України 14 січня 1998 року, яке має істотне значення для здійснення об’єкта і цілей цього Договору, виходячи з положень статті 60 Віденської конвенції про право міжнародних договорів, статті 24 Закону України “Про міжнародні договори України” та відповідно до статті 40 Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією <...>¹⁷.

У нормативно-правовому акті окремо вказувалося, що припинення дії Договору настає з 1 квітня 2020 р. та звільняє Україну від будь-якого зобов’язання щодо його виконання і не впливає на права, зобов’язання чи правове становище України, що виникли в результаті виконання зазначеного Договору до припинення його дії, відповідно до ст. 70 Віденської конвенції 1969 р.¹⁸.

Водночас припинення дії двосторонніх міжурядових угод із РФ здійснювалося через схвалення постанов Кабінету Міністрів України (далі – КМУ), які не містили посилань на нормативні чи фактичні підстави припинення, згадок про Віденську конвенцію 1969 р., ситуацію конфлікту тощо. Єдиним приписом цих актів КМУ було доручення Міністерства закордонних справ України (далі – МЗС України) повідомити про припинення дії відповідної угоди у встановленому (дипломатичному) порядку. Таким чином, було припинено Угоду між Урядом України і Урядом Російської Федерації про обмін правовою інформацією та Протоколу до Угоди між Урядом України і Урядом Російської Федерації про обмін правовою інформацією та Протокол до неї 2001 р.¹⁹, Меморандум між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про співпрацю у бо-

¹⁷ Про припинення дії Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією: Закон України від 6 грудня 2018 р. № 2643-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2643-19>> (дата звернення: 29.08.2020).

¹⁸ Там само.

¹⁹ Про припинення дії Угоди між Урядом України і Урядом Російської Федерації про обмін правовою інформацією та Протоколу до Угоди між Урядом України і Урядом Російської Федерації про обмін правовою інформацією від 18 квітня 1995 року: постанова Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 р. № 75 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75-2019-п>> (дата звернення: 29.08.2020).

ротьбі з тероризмом²⁰, Угоду між Урядом України і Урядом Російської Федерації про взаємне заснування торгових представництв²¹ та ін.

Крім двосторонніх угод Україна за допомогою схвалення урядових актів припиняла дію для себе міжурядових колективних договорів, схвалених у межах роботи Співдружності Незалежних Держав (далі – СНД). При цьому КМУ доручав МЗС України повідомляти про таке припинення Виконавчий комітет СНД як уповноважений орган депозитарія відповідних угод. Зокрема, таким чином Україна припинила дію Угоди про розвиток виставково-ярмаркової діяльності в Співдружності Незалежних Держав²², Угоди про співробітництво в галузі зовнішньоекономічної діяльності, Угоди про міждержавний обмін економічною інформацією, Угоди про обмін інформацією в галузі зовнішньоекономічної діяльності²³, Угоди про загальні умови поставок товарів між організаціями держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав²⁴, Угоди про організацію робіт щодо міждержавної стандартизації озброєння і військової техніки та Протоколу про внесення змін і доповнень до неї²⁵, Угоди про методологічне співставлення і створення загальної статистичної бази Економічного союзу²⁶, Угоди про взаємне забезпечення збереження міждержавних секретів у галузі правової охорони винаходів²⁷ та ін.

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що сучасне універсальне міжнародне право не має імперативно визначеного підходу до аспектів чинності міжнародних договорів в умовах міждержавного збройного конфлікту. Закріплені у Віденській конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. механізми припинення, призупинення, виходу з дого-

²⁰ Про припинення дії Меморандуму між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про співпрацю у боротьбі з тероризмом: постанова Кабінету Міністрів України від 8 липня 2020 р. № 572 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/572-2020-p>> (дата звернення: 29.08.2020).

²¹ Про припинення дії Угоди між Урядом України і Урядом Російської Федерації про взаємне заснування торгових представництв: постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2020 р. № 716 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/716-2020-p>> (дата звернення: 29.08.2020).

²² Про припинення для України дії Угоди про розвиток виставково-ярмаркової діяльності в Співдружності Незалежних Держав: постанова Кабінету Міністрів України від 10 січня 2019 р. № 5 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5-2019-p>> (дата звернення: 29.08.2020).

²³ Про припинення для України дії деяких угод, укладених у рамках Співдружності Незалежних Держав: постанова Кабінету Міністрів України; Перелік від 23 січня 2019 р. № 42 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42-2019-p>> (дата звернення: 29.08.2020).

²⁴ Про припинення для України дії Угоди про загальні умови поставок товарів між організаціями держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав: постанова Кабінету Міністрів України від 30 січня 2019 р. № 50 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/50-2019-p>> (дата звернення: 29.08.2020).

²⁵ Про припинення для України дії Угоди про організацію робіт щодо міждержавної стандартизації озброєння і військової техніки та Протоколу про внесення змін і доповнень до Угоди про організацію робіт щодо міждержавної стандартизації озброєння і військової техніки: постанова Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 р. № 339 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/339-2019-p>> (дата звернення: 29.08.2020).

²⁶ Про припинення для України дії Угоди про методологічне співставлення і створення загальної статистичної бази Економічного союзу: постанова Кабінету Міністрів України від 24 квітня 2019 р. № 356 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356-2019-p>> (дата звернення: 29.08.2020).

²⁷ Про припинення для України дії Угоди про взаємне забезпечення збереження міждержавних секретів у галузі правової охорони винаходів: постанова Кабінету Міністрів України від 24 квітня 2019 р. № 358 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/358-2019-p>> (дата звернення: 29.08.2020).

Едуард Плешко

вору варто оцінювати з урахуванням застереження ст. 73 цієї конвенції, яка передбачає додаткову диспозитивність дій держави щодо власних договорів в умовах збройного конфлікту. Схвалені Комісією з міжнародного права ООН у 2011 р. Статті про наслідки збройних конфліктів для міжнародних договорів мають характер доктринального регулятора та становлять інтерес насамперед у міркуваннях щодо особливостей ситуацій агресії та самооборони, а також стосовно переліку предметів угод, які не підлягають припиненню в умовах конфлікту. Така ситуація залишає певний обсяг дискреційних дій України щодо констатації чинності або втрати чинності окремих категорій двосторонніх угод із РФ.

Практика України щодо припинення двосторонніх та колективних угод через російську агресію є сталою. При цьому процедури виходу України з двосторонніх договорів із РФ залишаються занадто бюрократизованими, а тому надмірно повільними. Наразі ситуація конфлікту у більшості випадків розглядається Україною найімовірніше як фактор, який впливає на ситуацію застосування договору, ніж як підстава його припинення чи призупинення. Ситуація міждержавного конфлікту практично не вплинула на ситуацію дотримання і виконання Україною колективних та універсальних угод, за винятком угод СНД.

За таких умов правова оцінка процедур і механізмів припинення або збереження дії українсько-російських міжнародних договорів має стати предметом окремих наукових досліджень.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Zadorozhnyi O, *International Law in the Relations of Ukraine and the Russian Federation* (K.I.S. 2017) (in English).

Websites

2. Caflisch L, 'Articles on the Effects of Armed Conflicts on Treaties. Introductory Note' (UN, 2011) <<https://legal.un.org/avl/ha/aeact/aeact.html>> (accessed: 29.08.2020) (in English).

Eduard Pleshko

PROBLEMATIC OF INTERNATIONAL TREATIES OF UKRAINE AND RUSSIAN IN CONDITIONS OF THE INTERSTATE CONFLICT

ABSTRACT. The article is aimed at determining the international legal content of the situation of execution, application and termination of the Ukrainian-Russian international agreements in the context of the ongoing interstate conflict. Attention is paid to the impact of the conflict on the participation of Ukraine and the Russian Federation in collective

agreements, both universal and regional, as well as on aspects of the validity and application of bilateral interstate, intergovernmental and interdepartmental agreements. The specifics of the application of collective and bilateral Ukrainian-Russian agreements due to the circumstances of the conflict are highlighted. The universal norms of international law applicable to the validity of interstate treaties in the conditions of interstate armed conflict are studied. Peculiarities of application of the requirements of international humanitarian law to the Ukrainian-Russian conflict are characterized.

The issues covered in the article did not have extensive research until 2014 and were considered either in the dimension of a particular industry (for example, legal cooperation) or subject (agreements on the stay of the Black Sea Fleet in Ukraine), as well as in the measurement of Ukraine's succession. After the beginning of the Russian aggression, fundamental studies of the state of contractual relations between Ukraine and the Russian Federation were studied in the fundamental works of the prominent domestic international lawyer Olexander Zadorozhny, but his tragic untimely death suspended the development of the relevant key area of domestic legal doctrine.

The purpose of the article is to establish, taking into account the requirements of universal international law and the relevant collective and bilateral treaty framework, the specifics of validity, application and termination of Ukrainian-Russian international treaties in the face of ongoing Russian aggression, and develop appropriate recommendations for public authorities. At the same time, the issue of the impact of the situation of interstate conflict on the application of bilateral agreements should be distinguished from the issue of application of such agreements in the temporarily occupied territories by the parties to the conflict and the use of bilateral agreements to obtain political and legal benefits.

The conclusions state that modern universal international law does not have an imperatively defined approach to aspects of the validity of international treaties in the context of interstate armed conflict. Enshrined in the Vienna Convention on the Law of Treaties of 1969, the mechanisms of termination, suspension, withdrawal from the treaty should be assessed in the light of the provisions of Article 73 of this convention, which provides for additional dispositiveness of the state's actions in relation to its own treaties in conditions of armed conflict. Approved by the UN Commission on International Law in 2011, the Articles on the Effects of Armed Conflicts on Treaties, as the doctrinal regulator, are important primarily in considering the specifics of situations of aggression and self-defence, as well as for the list of agreements, that cannot be terminated in conflict. This situation leaves a certain amount of discretionary for actions of Ukraine to establish the validity or invalidity of certain categories of bilateral agreements with Russia.

Ukraine's practice of terminating bilateral and collective agreements due to Russian aggression is sustainable. At the same time, Ukraine's procedures for withdrawing from bilateral agreements with the Russian Federation remain too bureaucratic and therefore excessively slow. Currently, the situation of the conflict in a significant number of cases is considered by Ukraine as a factor influencing the situation of application of the agreement, rather than as a reason for its termination or suspension. The situation of the interstate conflict has practically not affected the situation of Ukraine's observance and implementation of collective and universal agreements, with the exception of the CIS agreements.

KEYWORDS: aggression; armed conflict; bilateral agreement; suspension; termination; self-defence.